

Facts & Figures: Studeren

Onderwijs wordt in het algemeen gezien als de belangrijkste factor in de herverdeling van mogelijkheden (Giddens, 2000). Wie hogere studies afrondt, heeft ongeveer een driemaal hogere kans op werk dan wie dat niet doet (Herremans et al., 2013). Vrijwel iedereen sluit zich aan bij het idee dat onderwijs goed is voor je toekomst en dat een diploma je verder brengt in het leven, inclusief jongeren die zelf een verre van ideaal schooltraject doorlopen (Aaltonen, 2012) en ouders die een problematische schoolloopbaan hebben gekend (Lareau, 2003; Devine, 2004).

Eveneens is geweten dat de internationaal comparatieve PISA-data laten zien dat het Vlaamse secundair onderwijs enerzijds van een hoog niveau is – scholieren scoren gemiddeld hoog in Europees verband – maar anderzijds grote verschillen kent tussen de best en slechtst presterende leerlingen, en dat etnische en sociaaleconomische achtergrond belangrijke predictoren zijn voor schools succes (zie o.m. Hirtt, Nicaise & De Zutter, 2007; Demeyer, 2008; De Witte & Hindriks, 2017). Deze bevindingen staan in spanning met de eerder genoemde functie van onderwijs als herverdeler van mogelijkheden.

Ook het JOP heeft in het verleden enkele keren de sociale achtergrond van Vlaamse studenten in het hoger onderwijs onder de loep genomen¹. In deze F&F zullen we ingaan op de volgende vragen:

- Welke sociale verschillen zijn er te vinden tussen enerzijds jongeren die studeren aan een universiteit of hogeschool (of reeds een diploma hoger onderwijs bezitten) en anderzijds jongeren die na hun middelbare schooltijd de arbeidsmarkt betreden?
- Spelen deze sociale verschillen ook nog bij het hebben van werk *nadat* het diploma hoger onderwijs is behaald?

¹ Zie het hoofdstuk 'Het sociale profiel van de Vlaamse student' in *Jongeren in cijfers. Bevindingen uit de JOP-monitor 1* (2006), 'Jongeren aan de arbeid' in *Jongeren in cijfers en letters. Bevindingen uit de JOP-monitor 2* (2010) en het onderzoeksrapport 'Uiteindelijk sta je er alleen voor. Een studie naar de school-werk transitie van maatschappelijk kwetsbare jongeren'. Al deze studies zijn in te zien via www.jeugdonderzoeksplatform.be

Sociale verschillen tussen studenten en niet-studenten hoger onderwijs

Met de data afkomstig uit JOP3-postmonitor (2013) bekijken we de sociale achtergrond van Vlaamse jongeren tussen de 18 jaar en 30 jaar oud² die *geen* hogere studies hebben aangevat en jongeren die dit *wel* hebben gedaan (of reeds in het bezit zijn van een diploma hoger onderwijs). Onder hoger onderwijs wordt verstaan de universiteit of hoger onderwijs buiten de universiteit. De frequenties staan weergegeven in tabel 1.

Tabel 1: Sociale verschillen in deelname hoger onderwijs (N=2014)

	Geen hoger onderwijs	Wel hoger onderwijs (of in het bezit van diploma hoger onderwijs)
<i>Geslacht</i>		
Man	50,1% (508)	49,9%(506)
Vrouw	38,3% (383)	61,7% (617)
<i>Onderwijsvorm SO*</i>		
Aso	12,1% (103)	87,9% (748)
Tso	47,9% (282)	52,1% (307)
Bso	89,3% (494)	10,7% (59)
<i>Hoogst behaalde diploma ouders</i>		
Laaggeschoold	74,1% (137)	25,9% (48)
Midden	57,4% (467)	42,6% (347)
Hoog	23,6% (221)	76,4% (714)
<i>Migratieachtergrond</i>		
Geen migratieachtergrond	41,4% (670)	58,6% (948)
Migratieachtergrond	56,1% (222)	43,9% (174)
<i>Beroepsstatus gezin</i>		
High skilled/white collar	26,1% (240)	73,9% (680)
Low skilled/white collar	49,4% (272)	50,6% (279)
High skilled/blue collar	66,6% (225)	33,4% (113)
Low-skilled blue collar	77,1% (121)	22,9% (36)

* KSO is meegenomen met ASO; DBSO en BUSO met BSO

Uit tabel 1 valt op te maken dat meisjes vaker dan jongens deelnemen aan het hoger onderwijs. Eveneens zien we dat jongeren die het aso hebben gevolgd, vaker starten aan een opleiding in het hoger onderwijs. Op zich verwondert dit niet, aangezien het aso oriënteert op hogere studies en het bso oriënteert op de arbeidsmarkt. We weten echter dat jongeren met een migratieachtergrond of afkomstig uit gezinnen met een lage socio-economische status vaker in het bso zitten (Hirtt, Nicaise & De Zutter, 2007). Verder lijkt het er op dat jongeren met een migratieachtergrond iets minder vaak hogere studies aanvatten dan jongeren met een Belgische achtergrond. Tot slot zien we dat voor wat

² De achttienjarigen die nog secundair onderwijs volgen zijn uit de analyse gehouden. We weten immers niet of deze leerlingen, of ze nu aso, tso of bso volgen, na hun middelbare school hogere studies aan zullen vatten of niet.

betreft beroepsstatus van het gezin³ de Vlaamse student vaker afkomstig is uit zogenaamde *white collar* gezinnen.

Om na te gaan of deze verschillen significant zijn, maken we gebruik van een zogenaamde binominale logistische regressieanalyse. De afhankelijke variabele is daarbij het wel of niet volgen van hogere studies (of in het bezit van een diploma hoger onderwijs). De weergegeven odds ratio's in tabel 2, zijn te interpreteren als de verhouding tussen de waarschijnlijkheid dat een respondent hogere studies aanvat (of reeds een diploma hoger onderwijs bezit) en de waarschijnlijkheid dat dit niet voorvalt. Tevens is weergegeven of deze odds ratios significant zijn. Uit de tabel valt op te maken dat vrouwen significant vaker deelnemen aan hoger onderwijs dan mannen; dat leerlingen die aso of tso hebben gevolgd vaker deelnemen aan hoger onderwijs dan jongeren die bso hebben gedaan; dat de kinderen van hoogopgeleide ouders vaker deelnemen aan hoger onderwijs dan de kinderen van laagopgeleide ouders (dit geldt niet voor kinderen van middengeschoolde ouders); dat het al dan niet hebben van een migratieachtergrond *geen* bijdrage levert aan de kans om te gaan studeren; en dat de beroepsstatus van de ouders een bescheiden bijdrage lijkt te leveren aan de kans te gaan studeren.

Tabel 2: Odds-ratios uit de binominale logistische regressie met als afhankelijke variabele het al of niet volgen van hoger onderwijs (N=1932)

	Odds-ratios: Exp (B)
Geslacht	
(ref. cat.: man)	2,2031***
Onderwijsvorm SO	
(ref. cat.: bso)	
Tso	7,836***
Aso	41,777***
Hoogst behaalde diploma ouders	
(ref. cat.: laaggeschoold)	
Midden	1,114
Hoog	2,461**
Migratieachtergrond	
(ref. cat.: wel migratieachtergrond)	1,222
Beroepsstatus gezin	1,187*

* p < .05; ** p < .01; *** P < .001

Model: $\chi^2 = 931,073$; p < .001

³ Op basis van de ISCO08-classificatie (zie OECD, 2012) werd een onderscheid gemaakt tussen gezinnen naargelang hun beroepsstatus. Hiervoor werden eerst zowel vader als moeder gecategoriseerd als 'white collar high skilled', 'white collar low skilled', 'blue collar high skilled' of 'blue collar low skilled', waarbij zowel een onderscheid gemaakt wordt naar beroepssector als naar vereiste competenties. White collar en blue collar verwijzen ruwweg naar bureaujobs en handenarbeid, high-skilled en low-skilled verwijzen naar de mate waarin een beroep aangeleerde vaardigheden vereist. De niet-werkende ouders (huisman of -vrouw, werkloos, student) werden voor de analyses ondergebracht in de categorie 'low skilled blue collar'. De uiteindelijke classificatie weerspiegelt de beroepsstatus van de ouder met de hoogste beroepsstatus: de 'high skilled' ouder wordt boven de 'low skilled' ouder gekozen, en 'white collar' boven de 'blue collar/niet-werkende'.

Sociale verschillen in het wel of niet hebben van werk met een diploma hoger onderwijs

Zoals reeds aangegeven in de inleiding, kijken we in deze *Facts & Figures* ook naar de sociale verschillen in het wel of niet hebben van werk nadat het hoger diploma is behaald. We selecteren enkel de jongeren met een diploma hoger onderwijs uit de JOP3-postmonitor, en nemen dezelfde sociale factoren in ogenschouw als bij de vorige analyse. In tabel 3 staan de frequenties weergegeven.

Tabel 3: Sociale verschillen in het hebben van werk met een diploma hoger onderwijs (N=546)

	Geen werk	Werk
<i>Geslacht</i>		
Man	4,4% (10)	95,6% (218)
Vrouw	5,0% (16)	95,0% (302)
<i>Onderwijsvorm SO</i>		
Aso	5,1 (19)	94,9% (352)
Tso	4,0% (6)	96,0% (145)
Bso	8,3% (2)	91,7% (22)
<i>Hoogst behaalde diploma ouders</i>		
Laaggeschoold	4,5% (1)	95,5% (21)
Midden	4,8% (9)	95,2% (179)
Hoog	5,2% (17)	94,8% (312)
<i>Migratieachtergrond</i>		
Geen migratieachtergrond	3,5% (16)	96,5% (442)
Migratieachtergrond	11,5% (10)	88,5% (77)
<i>Beroepsstatus gezin</i>		
High skilled/white collar	3,8% (12)	96,2% (301)
Low skilled/white collar	4,8% (7)	95,2% (139)
High skilled/blue collar	3,3% (2)	96,7% (59)
Low-skilled blue collar	19% (4)	81,0% (17)

Uit de tabel kunnen we opmaken dat de verschillen in geslacht, onderwijsvorm en opleidingsniveau van de ouders geen verschil meer lijken te maken in het wel of niet hebben van werk met een diploma hoger onderwijs. Opnieuw analyseren we de data met een binominale logistische regressieanalyse om na te gaan in hoeverre de sociale factoren bijdragen aan op werk nadat het diploma hoger onderwijs is behaald (zie tabel 4 op volgende pagina).

Uit tabel 4 kunnen we opmaken dat de meegenomen sociale factoren geen rol meer spelen in het hebben van werk met een diploma hoger onderwijs, met uitzondering van de variabele migratieachtergrond. Dit wil zeggen dat het jongeren van een Belgische achtergrond en een diploma hoger onderwijs meer kans op werk hebben met dan jongeren met hetzelfde diploma, maar met een migratieachtergrond.

Tabel 4: Odds-ratios uit de binominale logistische regressie met als afhankelijke variabele het al of niet hebben van werk met diploma hoger onderwijs (N=546)

	Odds-ratios: Exp (B)
Geslacht	0,884
(ref. cat.: man)	
Onderwijsvorm SO	
(ref. cat.: bso)	
Tso	1,680
Aso	2,132
Hoogst behaalde diploma ouders	
(ref. cat.: laaggeschoold)	
Midden	0,699
Hoog	0,404
Migratieachtergrond	
(ref. cat.: wel migratieachtergrond)	2,728*
Beroepsstatus gezin	1,646

* p < .05; ** p < .01; *** P < .001

Besluit

In deze *Facts & Figures* hebben we een blik geworpen op de sociale achtergrond van studerende jongeren in Vlaanderen. We vertrokken vanuit de vaststelling dat onderwijs een belangrijke herverdeler van mogelijkheden is, maar dat etnische en sociaaleconomische achtergrond nog altijd predictoren zijn voor schools succes. We hebben gezien dat met name de sociaaleconomische achtergrond van het gezin een invloed heeft op de kans van hun kinderen om hoger onderwijs te volgen of een diploma hoger onderwijs te behalen. Onder meer werkt het opleidingsniveau en de beroepsstatus van de ouders door op de onderwijskansen van hun kinderen.

We hebben eveneens gezien dat deze factoren geen rol meer lijken te spelen in het hebben van werk nadat het diploma hoger onderwijs eenmaal is behaald. Dit sluit aan bij het idee dat (hoger) onderwijs inderdaad een herverdeler van mogelijkheden is, ook voor de jongere met een achtergrond die men minder vaak tegenkomt in hoger onderwijs. Echter, het hebben van een migratieachtergrond deed de kans op werk verkleinen, ondanks het diploma. Dit wijst erop dat jongeren met een migratieachtergrond lastiger hun hogere studies kunnen ‘verzilveren’ met een plek op de arbeidsmarkt. Recent liet de uitgebreide socio-economische monitor⁴ van de federale overheidsdienst Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg en gelijkekansencentrum Unia een somber beeld zien van de jobkansen van Belgen met een migratieachtergrond, ook bij hoogopgeleide jongeren. Dit gegeven blijft een punt van zorg.

⁴ <http://unia.be/nl/artikels/socio-economische-monitoring-2017-origine-bepaalt-kans-op-werk-1>

Referenties

Aaltonen, S. (2012). Subjective orientations to the schooling of young people on the margins of school. *Young*, 20(3), 219-235.

De Witte, K., & Hindriks, J. (2017). De geslaagde school. *Itenera Institute*.

Demeyer, I. (2008). Gelijke kansen in het onderwijs. Stand van zaken PISA-onderzoek. *Tijdschrift voor Jeugd en Kinderrechten*, 3/4.

Devine, F. (2004). *Class practices: How parents help their children get good jobs*. Cambridge: University Press.

Giddens, A. (2000). *The Third Way and its Critics*. Oxford: Polity Press.

Herremans, W., Vanderbiesen, W., Boey, R., Braes, S., Theunissen, G., Sels, L. (2013). *Tendrapport Vlaamse arbeidsmarkt 2012. Synthese en up - date*, 26 pp. Leuven.

Hirtt, N., Nicaise, I., & De Zutter, D. (2007). *De school van de ongelijkheid*. Berchem-Antwerpen: Epo.

Lareau, A. (2003). *Unequal childhoods: Race, class and family life*. Berkeley: University of California Press.